

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Олексенко Сергій

На сьогодні основним завданням України є відповідне коригування економіки, мета якого — не просто економічне зростання, а набуття ним соціальної природи як основи стабільного економічного росту. Труднощі становлення ринкових відносин пов'язані з процесами зниження рівня НТП в Україні, який повинен бути головним фактором підвищення інноваційної активності вітчизняних підприємств. Обговорюючи проблему необхідності активізації інноваційного сектора економіки, слід зазначити, що в останні роки урядом прийнято багато постанов та рішень, державних програм, спрямованих на підвищення інноваційної результативності підприємств, однак більшість з них не вдалося реалізувати в повному обсязі в реальній економіці. В цих умовах виникають економічні суперечності між інтересами держави та підприємствами, орієнтованими на інноваційний шлях розвитку, розв'язання яких потребує ґрунтовних досліджень.

У науковій літературі питання інноваційного розвитку економіки (Федулова Л.І., Бажал Ю.М., Гаман М.В. [1]), проблеми інноваційного розвитку на мікрорівні (Кузьмін О.Є. [3], Стадник М.В., Йохна М.А.), питання інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку (Крупка М.І., Онишко С.В.), екологічні аспекти інноваційного розвитку (Божкова В.Г., Ілляшенко С.М. [2]) досить ґрунтовно висвітлені у працях відомих учених-економістів, проте дослідження інноваційного розвитку на етапі сучасної реструктуризації економіки України набуває особливої актуальності.

Досвід розвинутих країн світу показує, що у забезпеченні стійких темпів розвитку економічних систем вирішальним є фактор науково-технічного прогресу. Оскільки механізм реалізації НТП на макрорівні забезпечується реалізацією інноваційних процесів на мікрорівні, саме успішна інноваційна діяльність підприємств дозволить подолати низку проблем, що стоять перед

ними, і забезпечить перехід до інноваційного розвитку всієї економіки в цілому.

Статистика доводить систематичне скорочення обсягів фінансування науки, чисельності організацій і працюючих у них, погіршення стану матеріально-технічної бази, що відбувалося протягом останніх років. Це відповідно позначилося на результатах інноваційної діяльності промисловості: спад наукової та різке скорочення винахідницької діяльності в промисловості України поєднується з істотним зменшенням масштабів інноваційної діяльності.

Згідно даних Державного комітету статистики України ситуація дещо поліпилася [6]. У 2003 році кількість впроваджених нових технологічних процесів становила 1482 при чому 606 із них характеризуються як маловідходні і ресурсозберігаючі, а у 2009 ці показники склали відповідно 1893 та 753 (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Освоєно інноваційні види продукції, найменувань	7416	3 978	3152	2408	2526	2446	2685
з них нові види техніки	710	769	657	786	881	758	641
Впроваджено нові технологічні процеси	1482	1 727	1808	1145	1419	1647	1893
у т.ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	606	645	690	424	634	680	753

Але дослідження масштабів та результативності інноваційної діяльності в промисловості свідчить про низьку активність використання у виробництві науково-технічних розробок, слабке їх залучення до вирішення завдань ринкової економіки. Інновації ще не посіли місце головного чинника економічного розвитку промислового виробництва та забезпечення його фінансової стабільності.

Сьогодні понад 90% промислової продукції, що виробляється в Україні, не має відповідного науково-технологічного забезпечення. Наукомісткість вітчизняного промислового виробництва не перевищує 0,3%, що в 10-20 разів

менше ніж загальноприйнятий світовий рівень, а частка наденерго- і надматеріаломісткої промисловості сягає 60% ВВП. Енергомісткість української важкої промисловості, яка дає найбільше валютних надходжень, є в 10 разів вищою, ніж у Західній Європі (для порівняння: для виробництва 1 дол. ВВП США потрібно приблизно 0,3 кВт/год., Росії — відповідно 2, а Україні — 2,4 кВт/год. [5]).

Однією із проблем формування інноваційної економіки в Україні є розрив інноваційних процесів між стадіями наукових досліджень та впровадженням інновацій у виробництво, що зумовлено відсутністю ефективного механізму трансформації наукових знань в інноваційні ідеї, придатні до практичного використання. У подоланні цієї проблеми важливу роль має відігравати інноваційне підприємництво, для розвитку якого, в свою чергу, мають бути створені сприятливі інституційні умови.

Інноваційне підприємництво, з нашої точки зору, доцільно розглядати в двох аспектах:

по-перше, як особливий новаторський процес створення нового, процес господарювання, в основі якого відбувається постійний пошук нових можливостей, орієнтація на інновацію, вміння використовувати для розв'язання постійних завдань ресурси із найрізноманітніших джерел;

по-друге, як такий суспільний, технічний, економічний процес, який через практичне використання ідей і винаходів призводить до створення кращої продукції і технологій.

Це дає підстави виокремлювати як мікро так і макрорівні інноваційного підприємництва.

Велику роль у становленні інноваційного підприємництва відіграє держава. Державне регулювання повинне доповнювати дію ринкових регуляторів (попиту і пропозиції, конкуренції, мотиваційних механізмів) у сфері розвитку науки і техніки, оскільки вона є фундаментом сучасних інновацій. Однією із складових інноваційної політики є вибір пріоритетів та

стимулювання конкретних напрямів наукових досліджень, створення на їх основі нових технічних систем і технологій.

Інноваційна діяльність підприємств промисловості в сучасних ринкових умовах України потребує застосування нових форм організації економічної роботи. В першу чергу це стосується розробки економічної стратегії діяльності економіки країни на перспективу, важливою складовою якої є удосконалення податкового регулювання.

Цікавим є досвід податкового регулювання інноваційної діяльності в розвинутих країнах Заходу, де важливе місце в системі інноваційної діяльності компаній займають пільги двох напрямів щодо проведення власних науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок (НДДКР): за першим — вони надаються при перевищенні обсягів досліджень, що проводилися у поточному році, по відношенню до минулих років; за другим — витрати на НДДКР повністю або частково вираховуються з доходу, який полягає оподаткуванню. Якщо розглянути і порівняти проблеми щодо оподаткування, з українськими реаліями, то можна відмітити, що більшість з них відображено в чинному законодавстві. Але воно існує фрагментарно для окремих галузей, виробництв, а не як чітко діюча система з відповідними механізмами, яка постійно вдосконалюється і швидко реагує на ті чи інші реалії та потреби розвитку суспільства.

Цікавим є аналіз інноваційної складової розвитку національних економічних моделей Південно-Східної Азії.

Так, Південна Корея є країною із найбільшим значенням показника абсолютного обсягу ВВП серед нових індустріальних країн.

За темпами розвитку економіки Південна Корея знаходиться на 12 місці у світі за даними 2007 р. Це у значній мірі обумовлюється відповідною інноваційною політикою.

Південна Корея відома інноваціями у сфері високих технологій та великою швидкістю у втіленні ідей в життя, завдяки чому в країні відносно малий розрив у часі між інноваціями та комерціалізацією.

Висока інноваційна адаптивність в комплексі з високоосвіченою робочою силою, наділеною потрібними технічними навичками, формують переваги Кореї у розвитку сфери послуг та дозволяють конкурувати з такими азійськими гігантами, як Індія та Китай.

Як наслідок за 20 років (1980 - 2001) високотехнологічне виробництво в Південній Кореї зросло більше як у 5 разів.

Для України цікавим є досвід запровадження Південної Кореєю у 1999 р. довгострокової місії розвитку науки та техніки до 2025 р., яка включала 40 завдань та 20 рекомендацій, реалізація яких дозволила б країні вийти на передові позиції у світі. Реалізація цієї місії відбувається послідовно по трьох етапах. На першому етапі (до 2005 р.) корейська влада ставила за мету мобілізацію ресурсів для розвитку промислової інфраструктури та прийняття сприятливих законів. На другому етапі (до 2015 р.) уряд планує вжити заходів щодо досягнення країною найвищого серед країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону рівня інноваційної спроможності. До 2025 р. рівень інноваційної конкурентоспроможності Кореї має досягти рівня країн Великої сімки.

Отже, узагальнюючи вищесказане, виділимо основні стримуючі фактори інноваційного розвитку промислових підприємств України: низький рівень державного фінансування інноваційного розвитку та недостатність власних коштів підприємств; низька інвестиційна активність вітчизняних, зарубіжних інвесторів; недосконалість податкового законодавства; відсутність мотивації вітчизняних підприємств до впровадження НДДКР та реалізації їх результатів; послаблення взаємозв'язків науки та виробництва. Тому, активізація інноваційного розвитку підприємств повинна бути пов'язана, по-перше, з оновленням основних виробничих фондів, які мають стати головним джерелом збільшення обсягів виробництва. По-друге, розвиток інноваційної діяльності має бути органічно пов'язаним з ресурсозбереженням. По-третє, інноваційний розвиток, повинен мати соціальну спрямованість, де саме людина, якість та безпека її життя матимуть забезпечити пріоритети інноваційного розвитку.

Список використаних джерел

1. Гаман М.В. Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід: Монографія. — К.: Вікторія, 2004. — С. 104-131.
2. Ілляшенко С.М. Менеджмент та маркетинг інновацій: Монографія. Суми., ВТД “Університетська книга”, 2004. — 518-527с.
3. Кузьмін О.Є., Князь С.В., ін. Інвестиційна та інноваційна діяльність: Монографія. — Львів: ЛБІ НБУ, 2003. - 233 с.
4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні // Стат. збірник. — К.: Держкомстат України. — 2003 р.
5. Програма діяльності Кабінету Міністрів України “Відкритість, дієвість, результативність” // Голос України. — 2003. — 22 квітня.
6. Україна – 2009: Стат. Зб./ Державний комітет статистики України/ Відп. за вип. Н.П. Павленко — К.: Держкомстат України, 2010.
7. Федулова Л. І. Актуальні проблеми менеджменту в Україні. — К.: “Фенікс”, 2005. — 320 с.